

A DUNA-TISZA KÖZI HOMOKHÁTSÁG TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA – STRATÉGIAI ÉS OPERATÍV PROGRAM 2024 – 2030

SZAKPOLITIKAI ÖSSZEFOGLALÓ

A Duna-Tisza Közi Homokhátság térsége Magyarország egyik legsérülékenyebb ökológiai rendszere. A környezeti problémák mellett kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatok is jellemzik, melyeket az alábbiakban foglalhatunk össze:

Környezeti kihívások

A klímaváltozás hatásai a Homokhátság térségében már napjainkban is erősen érzékelhetők. A hőmérséklet emelkedése és a csapadék időbeli eloszlásának kedvezőtlenebbé válása miatt a tervezési területen egyre súlyosabb a szárazodás, a talajvíz szintjének süllyedése, ami negatívan befolyásolja a mezőgazdasági termelést és az ökoszisztéma stabilitását. A változó környezeti körülmények mellett a táj antropogén terhelése, annak túlhasználata is egyre nyilvánvalóbb. Az éghajlatváltozás és a tájterhelés komplex negatív hatásainak mérséklése érdekében a térségnek alkalmazkodnia kell, például a vízgazdálkodás, a földhasználat átalakításával és a mezőgazdaság adaptációjával.

Gazdasági kihívások

A gazdasági diverzifikáció szükségessége a térségben különösen fontos. A hagyományos gazdasági tevékenységek, mint például a növénytermesztés, a szőlő-gyümölcs ágazat és az állattenyésztés, már nem biztosítanak elegendő munkahelyet és jövedelmet a helyi lakosság számára. Emellett az elmúlt évtized egyoldalú autóiipari fejlesztéseinek és a jelentős É-D irányú fejlettségbeli különbségeknek az ellensúlyozása is szükséges. Mindezek miatt az új gazdasági lehetőségek keresése és a helyi gazdaság diverzifikálása a következő évtized fontos feladata.

Társadalmi kihívások

A népesség elöregedése, elvándorlása és fogyása a következő 30 évben a Homokhátság térségében meghatározó folyamatá válik. Emellett jelenleg is jellemző, hogy a tervezési terület lakóinak iskolai képzettsége kis mértékben az országos átlag alatt van. Részben emiatt és a jelentős területi fejlettségbeli különbségek okán a jövedelmi viszonyok is kedvezőtlenül alakulnak, elsősorban a déli járásokban. A területi különbségek nivellálása érdekében tehát komplex humánerőforrás és szociális gazdaságfejlesztésre van szükség.

Településrendszert érintő kihívások

A tanyarendszer fenntarthatósága szintén kiemelt kérdés a Homokhátság térségében. A tanyák hagyományos életmódja és gazdálkodása jelentős kulturális és természeti értéket képvisel, amelyet meg kell őrizni és revitalizálni kell. A tanyarendszer fenntartása és fejlesztése érdekében komplex külterületi programok megvalósítására van szükség.

A tervezési folyamatban azonosított kihívásokra reagálva a megfogalmazott átfogó fejlesztési célok a következők: fenntartható természeti környezet, kiegyensúlyozott térszerkezet és gazdasági fejlődés, valamint megújuló és innovatív társadalom. További térségspecifikus célok: a fenntartható térségi víz- és tájgazdálkodás kialakítása, a tanyák megőrzése és revitalizációja, valamint a helyi adottságokra épülő innovatív és zöld gazdaságfejlesztés.

A Homokhátság régiójának fejlesztése összetett, sok ágazat és szakterület összehangolását igénylő feladat, melyben a DTkH (továbbiakban: Duna-Tisza Közi Homokhátság) Térségi Fejlesztési Tanács szerepe egyre fontosabb. Az azonosított kihívások és a megfogalmazott célok mellett a fejlesztési folyamat sikeres megalapozása érdekében a következő tényezőket szükséges még figyelembe venni a területfejlesztési prioritások meghatározásakor:

Erősségek

A Homokhátság egyedi ökológiai és kulturális területként geográfiai egységet képez. Gazdag természeti értékekkel és biodiverzitással rendelkezik, amelyek a Kiskunsági Nemzeti Park és a Natura 2000 területeken keresztül védettek. A térség jelentős napenergia-potenciállal bír, ami a magas geotermikus gradiens értékekkel együtt jelentős megújuló energetikai lehetőségeket rejt.

Gyengeségek

A Homokhátság térségében a humán erőforrás állapota – a szegregáció és a periferezálódás, illetve az alacsonyabb iskolázottság –, valamint a környezeti problémák – mint például a vízellátás kiegyensúlyozatlansága – együttes jelenléte erősen korlátozza gazdaságfejlesztés lehetőségeit minden szektorban.

Veszélyek

A Homokhátság a klímaváltozásnak különösen kitett terület, emiatt jövőbeni helyzete nagyban függ a hazai és nemzetközi klímavédelmi törekvések alakulásától. További sajátosság, hogy a térség környezeti problémái gazdasági és társadalmi kihívásként is megjelennek. Az éghajlatváltozás hatásai azonban Magyarország más térségeiben is egyre hangsúlyosabbá válnak, így a tervezési területre jellemző súlyos vízhiány és ennek következményei relativizálódnak. Területfejlesztési szempontból tehát reális veszélye van egyrészt a forrásszerző, másrészt a forrásabszorpciós képesség meggyengülésének.

Lehetőségek

A térség fejlesztése során kiaknázható lehetőségek közé tartozik a megújuló energiaforrások hasznosítása, az ezekre épülő környezetipar megteremtése, a természeti és kulturális értékek, mint például a tanyák turisztikai célú fejlesztése, a magas hozzáadott értéket előállító agrár- és élelmiszertermelés támogatása, valamint a határon átnyúló együttműködések erősítése, elsősorban a Vajdaság irányában.

Prioritások

A kihívások, a célrendszer és a fejlesztési folyamat sikerét befolyásoló tényezők, illetve a 2027-ig fennálló fejlesztéspolitikai keretek – mint például a vármegyei területfejlesztési dokumentumok – figyelembevételével a DTkH Területfejlesztési Konceptiója és Programja nyolc fejlesztési prioritására tesz javaslatot az alábbi tartalommal:

1. A vízgazdálkodási módok összehangolása, térségi víz- és tájgazdálkodási platformok létrehozásával

A térség környezeti problémáinak megoldása nélkül sikeres területfejlesztés nem megvalósítható, így a legfontosabb a vízgazdálkodás és a területhasználat új alapokra helyezése. Ennek során fontos a vízhasználat hatékonyságának növelése, a víztakarékos technológiák alkalmazása, a vízgyűjtő és vízpótló rendszerek kiépítése, valamint a megváltozott adottságokhoz és a táj eltartóképességéhez igazodó mezőgazdasági és települési földhasználat.

2. A tanyarendszer revitalizációja, komplex külterületi programok megvalósításával

A tanyák a térség hagyományos életmódjának és gazdálkodásának megőrzését szolgálják. A tanyarendszer fejlesztése során fontos a népességmegtartó képesség és a tanyák infrastrukturális ellátottságának javítása, a tanyai gazdálkodás modernizálása, valamint a tanyai turizmus fejlesztése.

3. A zöldgazdaság modelljének széleskörű alkalmazása, energiahatékony beruházások támogatásával

A zöldgazdaság fejlesztése során a cél a fenntartható gazdasági tevékenységek előmozdítása, mint például a megújuló energiaforrások hasznosítása, az agrár- és ipari termelés új és fenntartható alapokra helyezése, valamint a térség fejlesztési igényeit is szolgáló környezetipar megteremtése.

4. A vármegyéken átnyúló településkapcsolatok kialakítása, partnerséget ösztönző intézkedésekkel

A települések közötti együttműködés erősítése hozzájárul a térség egészének fejlődéséhez. A településkapcsolatok fejlesztése során fontos a közös projektek megvalósítása, a közlekedési kapcsolatok javítása, valamint a határon átnyúló együttműködések erősítése.

5. Kecskemét központú innovációs környezet, a kreatív tudástér és kultúra megerősítésével

A prioritás célja, hogy Kecskemétet, mint a Homokhátság ipari, logisztikai és kulturális centrumát megerősítse és olyan regionális központtá fejlessze, melynek révén pozíciói javulnak a hazai és nemzetközi városversenyben. A térség további fejlődésének kulcsa az innovációs potenciál kiaknázása, a tudásgazdaság és a kreatív ipar fejlesztése, amelyhez az alapot a Neumann János Egyetem és a város hagyományai adhatják.

6. Magas minőségű élelmiszergazdaság, klímabarát agrárberuházások támogatásával

A Homokhátság térségében a mezőgazdaság hagyományosan fontos szerepet játszik. Az agrártermelés fejlesztése során fontos a fenntartható gazdálkodási módszerek alkalmazása, a természeti erőforrások megőrzése, valamint a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás. A termelés diverzifikálása, a helyi piacok fejlesztése, a termékfeldolgozottság szintjének emelése, az élelmiszeripar korszerűsítése és a termékértékesítés javítása a leghangsúlyosabb feladatok.

7. Széles körű társadalmi felzárkóztatás, professzionális közösségfejlesztéssel és jó gyakorlatok importjával

A Homokhátság déli térségében kiemelt cél a társadalmi felzárkózás, melyet professzionális közösségfejlesztéssel és máshol már bevált módszerek átvételével kívánunk elérni. A prioritás magában foglalja az elnéptelenedés és az előregedés kezelését, az időskor aktív eltöltésének támogatását, a szociális szolgáltatások térbeli kiegyenlítését, valamint a munkaerőpiacról kiszorultak differenciált támogatását is.

8. Önálló és egyedi idegenforgalmi progresszió, új turisztikai struktúrák és termékek bevezetésével

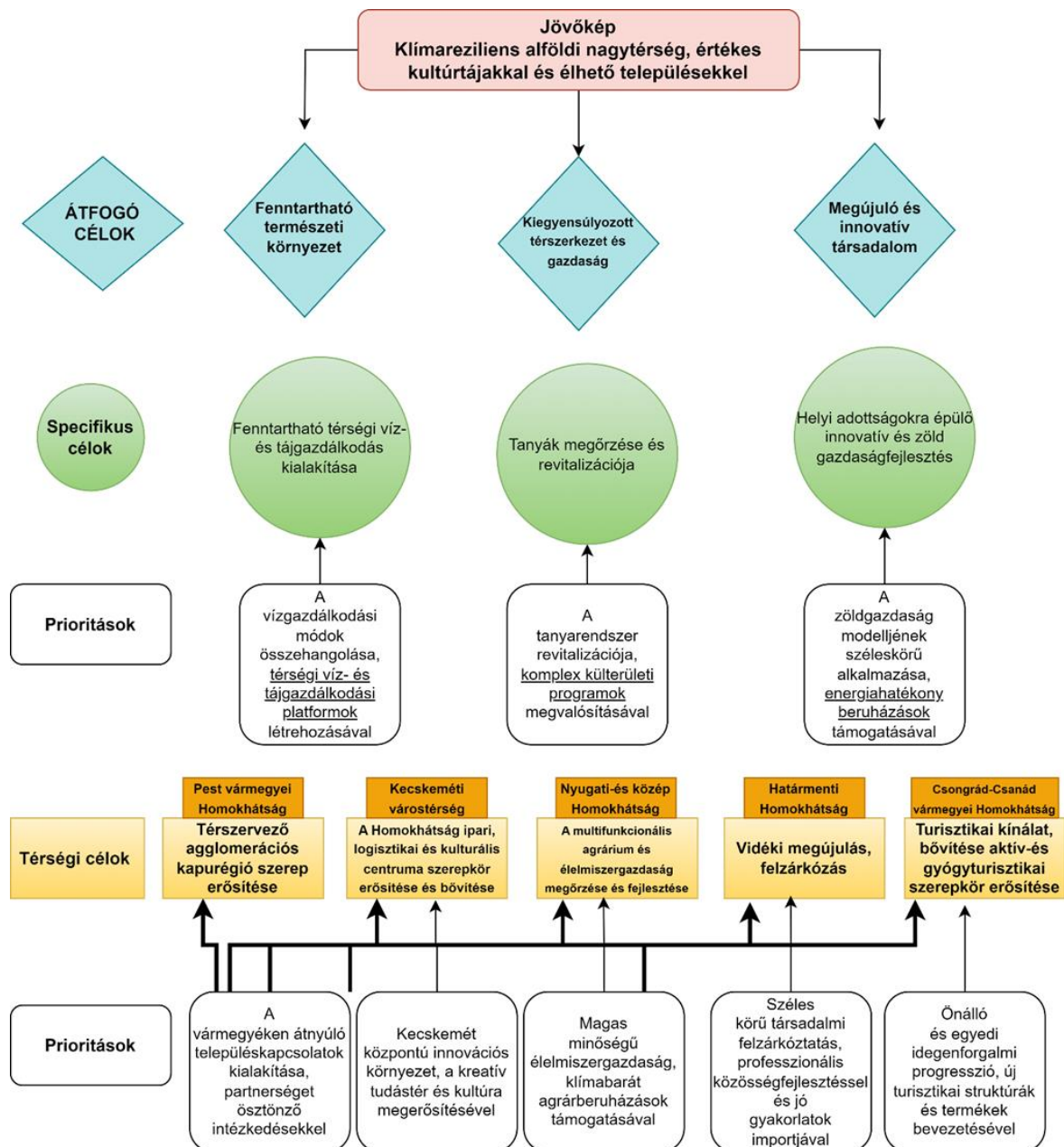
A Homokhátság térségében jelentős turisztikai potenciál rejlik. A természeti és kulturális értékekre, valamint a tanyákra alapozott turizmusfejlesztés hozzájárulhat a térség gazdasági fejlődéséhez és a helyi munkahelyteremtéshez. E célok eléréséhez fontos az ágazat és a kapcsolódó területek infrastruktúrájának fejlesztése, a szolgáltatások minőségének javítása, valamint a térségi marketing és promóció erősítése.

A térség fejlesztésének forrásigényét az Operatív Program összesen 780 mrd Ft-ban határozta meg a jelenleg futó európai fiskális ciklus időszakára vonatkozóan. Ennek több mint negyedét (225 mrd Ft-

ot) az első, a fenntartható vízgazdálkodást és területhasználatot, míg 185 mrd Ft-ot a negyedik térszerkezeti kapcsolatokat erősítő prioritáshoz rendelve. A tanyarendszer revitalizációjára és komplex külterületi programokra 100 mrd Ft került meghatározásra, így e három prioritás összesen a forrásigény 65%-át fedi le.

A program sikeres végrehajtásához szükséges a partnerségi terv következetes végrehajtása, illetve a monitoring terv szerint a térségi folyamatok legalább kétévenkénti felülvizsgálata.

1. ábra A Duna Tisza közti Homokhátság fejlesztési céljainak és prioritásainak kapcsolatrendszere

A Duna-Tisza közti Homokhátság Területfejlesztési Koncepciója és Programja teljes Dokumentációja az alábbi linken elérhető: <https://www.bacskiskun.hu/lap/hht>